

Kinderearbeid-vrije plantages

In 2010 wemelde het in Turkije nog van de hazelnoot plukkende kinderen. Toen dit nieuws Nederland bereikte, reageerde Tony's Chocolonely als enige chocoladerepenfabrikant vol afschuw. Het bedrijf stopte onmiddellijk met de import van Turkse hazelnoten. Maar wel met de belofte de import te hervatten als de zaken zich verbeteren. Dat moment is gekomen, nu de eerste kinderearbeid-vrije plantages een feit zijn. Onze redacteur, die de kwestie de wereld in bracht, rapporteert over de vooruitgang.

✦ TEKST MEHMET ÜLGER ✦ FOTOGRAFIE ASTRID VAN UNEN

Wat is er in die twee jaar eigenlijk gebeurd, sinds ik over de hazelnoten begon te rapporteren? Kinderarbeid in de Turkse hazelnotenpluk bestaat nog steeds. Op de meeste plantages zijn er nu echter niet tien, maar misschien nog vijf kinderen aan het werk. Maar nog veel mooier: zoals er ter bescherming van de oceanen 'zeereservaten' zijn ontstaan, telt Turkije inmiddels de eerste kinderearbeid-vrije plantages. Dat is het directe gevolg van mijn documentaire 'Kinderen van het Seizoen', die in 2010 in première ging, met steun van FNV Mondiaal. Voor EénVandaag maakte ik hierover ook een journalistiek item en daarmee ging het nieuws de wereld rond. In P+ schreef ik over de aanvankelijk afwerende reactie van alle grote afnemers van hazelnoten, zoals Nestlé, een Zwitsers concern dat zich graag laat voorstaan op zijn MVO-beleid. Turkije was op z'n zachtst gezegd *not amused*, maar toch zijn er sindsdien veel stappen genomen om de leefsituatie van seizoenwerkers te verbeteren en kinderearbeid terug te dringen.

Internationale bedrijven zijn met de Turkse overheid in gesprek gegaan. Nestlé gaf na een bezinningsperiode de Amerikaanse ngo Fair Labor Association opdracht kinderearbeid in de hazelnotenpluk te onderzoeken. De Duitse supermarktketen ReWe begon in 2012 met een kinderproject in de tentenkampen van seizoenarbeiders. De Turkse overheid zelf startte in de hazelnotenprovincies Ordu en Giresun een bewustwordingscampagne met een duidelijk 'Nee tegen kinderearbeid'. De stad Giresun legde een prachtig terrein met echte huisjes aan voor de seizoenwerkers, die voorheen in tenten kampeerden.

Het meest verrassende gevolg van de documentaire vond ik terug in de provincie Giresun. Daar had de voorzitter van de provinciale Kamer van Landbouw (Giresun Ziraat Odası) Özer Akbaşı het EénVandaag-item ook gezien, omdat het via internet werd rondgestuurd. Hij schrok er enorm van. "Onze kijk op de kinderen van seizoenarbeiders, maar zelfs op onze eigen kinderen is volledig veranderd",

zegt Akbaşı. "Wij zeggen: onze kinderen zijn onze toekomst. We nemen ze heel erg in bescherming. We denken overal over na als het om kinderen gaat, maar als het om werk gaat, vernederen we hen. We wisten wel dat dit niet goed zat, maar we dachten: het gaat toch maar om een korte periode, dus laten we het maar zo. Na uw uitzending is de kijk van heel veel mensen, waaronder ook die van mezelf, op deze problematiek veranderd." Akbaşı schrok niet alleen, maar ondernam ook meteen actie. In 2011 verklaarde hij zijn tweehonderd hectare tellende plantage kinderearbeid-vrij. Ook heeft hij inmiddels 74 andere boeren uit dezelfde provincie zover gekregen zijn voorbeeld te volgen. "We zijn nu bewuster, oplettender en kieskeuriger. Als we onze koppelbazen bellen, dan zeggen we: Vriend, we willen geen kinderen meer onder de zes-tien. In het begin vroegen ze: Voorzitter, kan er niet eentje bij? Toen zei ik: niet één, niet een halve en ook geen kwart. Vanaf nu mogen kinderen niet meer bij ons werken. Ze gingen akkoord, wat betekende dat het dus kon." Hij

Hazelnotenproducent Özer Akbaşı: "Mijn plantage van tweehonderd hectare is nu kinderearbeidvrij, en ook die van 74 andere boeren."

wijst op het veld met drogende hazelnoten achter zich. Met trots: "Kijk, deze oogst is volledig kinderearbeidvrij." De Giresun Ziraat Odası startte onder leiding van Akbaşı het project 'Lachende kinderen'. "Eerst zijn we begonnen met de boeren te informeren", vertelt hij. "Heel veel afspraken zeggen ons dat we kinderen niet moeten laten werken. Dat staat zowel in de Turkse grondwet als de verdragen van de VN die Turkije heeft ondertekend. Maar misschien waren we tot nu toe niet goed op de hoogte van die teksten." Daarna werden zo'n vijfduizend brochures

verspreid. "Vervolgens hebben we via tv, radio en kranten advertenties geplaatst om aandacht te vragen voor ons project." Met kinderen die niet mochten werken, maakten de plantage-eigenaren een rondreis door Giresun. Dit voorjaar organiseert de vereniging een conferentie over kinderearbeid in de hazelnotenpluk. Voor zijn eigen seizoenwerkers liet Akbaşı in 2012 een nieuwe slaap- en leefruimte bouwen, met aparte kamers voor mannen en vrouwen, stapelbedden, douches, een keuken en een gezamenlijke eet- en leefruimte. Hij heeft hoge verwachtingen van zijn project. "In 2011 zouden op de plantage van 74 boeren misschien 146 kinderen hebben gewerkt. Dat hebben we voorkomen. Ik denk dat in 2012 het aantal kinderen dat niet werkte, 250 tot 300 is." De winst: kinderen die niet werken, worden ook niet vroegtijdig van school gehaald, voordat de zomervakantie begint. Ze lopen geen leerachterstanden meer op, waardoor hun toekomstkansen verminderen. De boeren die meedoen, horen ook de plantages in hun omgeving te informeren. "Het is een gemeenschappelijke aanpak", zegt Akbaşı, "want met het project 'Lachende kinderen' alleen kunnen we niet genoeg mensen bereiken. In de toekomst moet het aantal van 74 deelnemende boeren 7400 boeren worden, en daarna moeten het er 74 duizend zijn. Pas dan kunnen we het probleem het hoofd bieden."

De opkomst van de kinderearbeid-vrije plantages bereikte inmiddels ook Nederland. Toen Henk-Jan Beltman van Tony's Chocolonely van dit initiatief hoorde, was hij meteen geïnteresseerd. Zijn bedrijf had op basis van onze rapportages alle Turkse hazelnoten in de ban gedaan. Via FNV Mondiaal hoorde hij van Akbaşı en zijn samenwerking met de verwerkingsfabriek Noor, die de boeren 4 procent extra betaalt, omdat ze garanderen dat ze kinderearbeid-vrije hazelnoten leveren. Beltman: "We werken op dit moment nog samen met twee Limburgse hazelnootboeren, over

Wat veranderde er nog meer sinds 2010?

De eerste actie van de net aangetreden minister Ploumen voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking tijdens de handelsmissie in Turkije was het ondertekenen van een overeenkomst met de ILO dat een anti-kinderearbeid-project start in de hazelnotenpluk. Ploumen heeft hier negentigduizend euro voor uitgetrokken. Daarnaast worden sinds 2010 steeds meer onderzoeksopdrachten uitgevoerd naar kinderearbeid in Turkije. Onlangs nog naar kinderearbeid in de katoenpluk, in opdracht van de Nederlandse ambassade in Ankara. In Turkije is het inmiddels duidelijk dat Nederland voorop loopt in de strijd tegen kinderearbeid.

wie we erg tevreden zijn. Maar we willen graag werken in landen waar we een voorbeeld kunnen stellen. Nu er hazelnoten in Turkije beschikbaar zijn die niet besmet zijn met kinderearbeid, willen we een herstart van de import overwegen." In het begin van dit jaar is er druk e-mailverkeer geweest tussen zijn bedrijf en de hazelnootfabriek Noor. Het lijkt er echter op dat Tony's Chocolonely een te kleine speler is voor de grote Noor. Beltman: "Op dit moment hebben we nog heel weinig hazelnoten nodig. In 2012 ging het om drieduizend kilo, voor 2013 zullen we ongeveer 4500 kilo nodig hebben. Dat is een te klein volume voor Noor. Maar onze omzet groeit fors, het afgelopen jaar met 80 procent en ook voor dit jaar voorspellen we een flinke toename. Het is goed mogelijk dat we volgend jaar wel met Noor in zee gaan. Want we willen graag de rebel onder de chocoladefabrikanten blijven die het goede voorbeeld geeft en anderen inspireert." ■ www.tonyschocolonely.com www.cocuklarcalismiyor.com.tr/en/